

Пам'яті

ДУНЧАКА

ЯРОСЛАВА ІОСИПОВИЧА

(70-річчю від дня народження)

(14.XI.1933 — 8.II.1988)

*Лауреат державної премії України в галузі науки і техніки,
доктор фізико-математичних наук, професор*

Професор
ДУТЧАК
Ярослав Йосипович

ЯРОСЛАВ ДУТЧАК – лауреат Державної премії України, доктор фізико-математичних наук, професор, відомий український вчений у галузі фізики розплавів, Х-променевого структурного та спектрального аналізів, фізики тонких плівок і рідких кристалів.

Ярослав Дутчак народився 14 жовтня 1933 року в с. Гаї Смоленські Бродівського району Львівської області в сім'ї хлібороба. Після завершення навчання у Бродівській середній школі № 1 у 1951 р. вступає на фізико-математичний факультет Львівського державного університету імені Івана Франка, який успішно закінчує у 1956 р. У 1962 році захистив кандидатську “К вопросу о структуре и физических свойствах некоторых металлических жидкостей”, а в 1963 р. йому присвоєне звання доцента. У 1967 р. докторську дисертацію “Некоторые результаты исследований по физике жидких металлов и тонких пленок” і в 1968 р. отримує звання професора. За цикл робіт “Експериментальні та теоретичні дослідження з фізики рідких металів” йому присвоєно державну премію України в галузі науки і техніки у 1983 р. У Львівському університеті Я. Дутчак пройшов шлях від лаборанта (1956-1962), доцента (1962-1963) і професора до завідувача однієї з провідних кафедр фізичного факультету кафедри Х-променево-металофізики і фізики металів, ініціатором створення якої він виступав і яку очолював протягом 25 років.

За цикл робіт “Експериментальні і теоретичні дослідження з фізики рідких металів” професору Я. Дутчаку у 1983 р. присуджено Державну премію України в галузі науки і техніки.

Професор Дутчак Я.Й. зробив суттєвий внесок у розвиток рентгенографічних методів дослідження структури неупорядкованих систем. На основі Х-променево-структурних досліджень ближнього порядку складних розплавів виявлено мікронеоднорідність розподілу атомів у рідкому стані. Ступінь неоднорідності визначається характером міжатомної взаємодії, розмірами атомів окремих компонент, ентальпією змішування та температурою розплаву. Ці роботи мають суттєве значення для одержання матеріалів зі заданими властивостями та структурою. Вивчаючи міжатомну взаємодію в багатьох системах, він запропонував новий метод аналізу простих типів діаграм стану, здійснив їх класифікацію. Разом зі своїми учнями провів систематичні Х-променево-спектральні дослідження силіцидів, германідів і галідів перехідних і рідкісноземельних металів, на основі яких зробив висновки про міжатомну взаємодію та енергетичний розподіл електронів у валентній зоні. Значний внесок Я. Дутчак зробив у розвиток методики дослідження структури рідких кристалів і тонких плівок.

Ярослав Дутчак автор понад 400 наукових праць, у тому числі: 4 монографії, 3 підручники, 10 посібників. Під його керівництвом захищено 2 докторські і 49 кандидатських дисертацій. Був членом координаційних рад при АН УРСР і Мінвузу України з фізики рідкого стану, протягом 10 років очолював Спеціалізовану раду з захисту докторських і кандидатських дисертацій, був головою оргкомітетів конференцій, відповідальним редактором журналу “Вісник Львівського університету, серія “Фізична”.

Серед викладачів нашого Прикарпатського університету імені Василя Стефаника є багато учнів Ярослава Йосиповича. Із них слід назвати його аспірантів: заслуженого діяча науки і техніки України, головного редактора журналу „Фізика і хімія твердого тіла”, директора Фізико-хімічного інституту, завідувача кафедри фізики твердого тіла, доктора хімічних наук, професора Фреїка Д.М., декана фізичного факультету, завідувача кафедри експериментальної і теоретичної фізики, кандидата фізико-математичних наук, професора Кланічку В.М., доцента кафедри фізики твердого тіла, кандидата фізико-математичних наук Возняка О.М.

Під його головуванням на спеціалізованій раді та безпосередньою підтримкою захистили дисертації: професор Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу, директор Інституту фундаментальних досліджень Галушак М.О., доценти кафедри експериментальної і теоретичної фізики Прикарпатського університету імені Василя Стефаника Бродин І.І., Поплавський О.П., доцент кафедри математики Прикарпатського університету імені Василя Стефаника Перкатюк І.Й., доцент кафедри фізики твердого тіла, завідувач навчального відділу Прикарпатського університету імені Василя Стефаника Чобанюк В.М. та багато інших.

Ідеї Вчителя, професора Дутчака Ярослава Йосиповича, зараз успішно втілюються в життя багатьма учнями і послідовниками у різних навчальних та наукових закладах України та поза її межами.

Дмитро Фреїк,
Володимир Кланічка,
Орест Возняк